

Vrijheid van onderwijs én thuisonderwijs dienen kind

Als wij, verstoken van echte vrijheid van onderwijs (inclusief thuisonderwijs), onze kinderen niet meer weten te motiveren vanwege een diepgaande levenszin, hoe kan de maatschappij dan verwachten dat zij zich later inzetten voor elkaar?

Mr. drs. Laurens Peeters

De discussie over thuisonderwijs is weer terug. Staatssecretaris Judith Tielen van Onderwijs en Emancipatie laat onderzoeken of de vrijstelling van de leerplicht wegens richtingsbezwaren moet verdwijnen of moet worden aangepast. In het programma BOOS kwamen schrijnende ervaringen aan bod. De Kinderombudsman sprak zelfs over een schending van kinderrechten. In het RD (23-5) vertelde Corné Houtman intussen waarom zijn gezin juist uit overtuiging voor thuisonderwijs kiest.

Wie deze discussie serieus wil voeren, moet misstanden niet bagatelliseren. Een kind heeft recht op onderwijs, ontwikkeling, bescherming en zicht op de wereld buiten het eigen gezin. Maar dat recht staat niet tegenover de godsdienstige en pedagogische vrijheid van ouders. Integendeel: zeker bij jonge kinderen is samenhang tussen opvoeding en onderwijs van groot belang. Een kind leert vanuit vertrouwen, herkenning, voorbeeld en oefening. Als school en thuis fundamenteel uiteenlopen wat betreft het mens- en wereldbeeld, ontstaat geen verrijking maar vervreemding. Dat is pedagogisch schadelijk en

Wat vandaag als "neutraal" wordt gepresenteerd, is vaak een links-liberale kijk op het leven

didactisch onvruchtbaar. Vrijheid van onderwijs is daarom niet alleen een formeel recht van ouders, maar ook een belang van het kind: onderwijs moet kunnen landen.

Leerplichtwet

Juridisch is het uitgangspunt helder. Artikel 2 van het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) bepaalt dat niemand het recht op onderwijs mag worden ontzegd en dat de staat bij opvoeding en onderwijs het recht van ouders

„Toezicht op thuisonderwijs moet dienstbaar zijn aan het kind en aan de vrijheid van ouders. Het mag niet uitlopen op een staatskeuring van geloofsovertuigingen.” beeld Getty Images

eerbiedigt om zich te verzekeren van onderwijs dat overeenstemt met hun godsdienstige en filosofische overtuigingen. Daarbij komt artikel 9 EVRM: de vrijheid van godsdienst omvat niet alleen innerlijk geloof, maar ook belijdenis, praktijk en onderricht. Wie geloofsoverdracht uit de opvoeding haalt, raakt dus niet een randverschijnsel van godsdienstvrijheid, maar het hart ervan.

Daar moet eerlijk bij worden gezegd dat de Europese en de Nederlandse rechtspraak deze bepalingen terughoudend uitleggen. Volgens het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (ECHR/EHRM) mag de staat onderwijs verplicht stellen en het lesprogramma reguleren, zolang kennis over godsdienst en levensbeschouwing objectief, kritisch en pluralistisch wordt overgedragen en er geen sprake is van indoctrinatie.

De Hoge Raad sluit daarbij aan. In zijn recente arrest over richtingsbezwaren onder de Leerplichtwet oordeelt hij dat neutraal openbaar onderwijs in beginsel aan deze norm voldoet. Ouders kunnen zich dus niet eenvoudig aan de leerplicht onttrekken door te zeggen dat openbaar onderwijs niet met hun geloof overeenstemt. Zij moeten con-

creet aantonen dat het onderwijs niet objectief, kritisch en pluralistisch is.

Niet neutraal

Dat is de juridische stand van zaken. Maar juist hier wringt iets. Het EVRM is in 1950, kort na de verschrikkingen van het nationaalsocialisme, niet geschreven omdat staten van nature zo goed begrijpen waar hun macht ophoudt. Het is geschreven omdat een staat telkens weer de neiging heeft de eigen overtuiging aan allen voor te schrijven. Soms gebeurt dat grof en gewelddadig, maar meestal ambtelijk.

Daarom is het te gemakkelijk om openbaar onderwijs neutraal te noemen zodra het pluralistisch is ingericht. Wat vandaag als "neutraal" wordt gepresenteerd, is vaak een herkenbare, globaal links-liberale kijk op het leven: zingeving is privé, waarheid over de zin van het bestaan is relatief en kinderen moeten vooral zelf bepalen wie zij zijn en wat zij waardevol vinden, zolang zij zich maar houden aan bepaalde voorgeschreven gedragsnormen en bepaalde opvattingen onderschrijven. Dat is een te respecteren levensvisie. Veel ouders zullen hun kinderen zo opvoeden en voor die kinderen hangen school en thuis met elkaar samen. Maar die visie

is niet neutraal. Het is een eigen kijk op mens, vrijheid, waarheid en gemeenschap.

Precies daarom zouden ook liberalen hier uiterst terughoudend moeten zijn. Staatssecretaris Tielen en haar ambtenaren zijn er ongetwijfeld oprecht van overtuigd dat deze levensvisie de juiste of althans de veiligste is voor kinderen. Maar de seculiere en de liberale opdracht is nu juist dat de staat zich niet in de plaats van ouders stelt. Als vandaag een links-liberale overheid mag bepalen dat kinderen in die links-liberale visie moeten worden gevormd, waarom zou morgen een andere meerderheid het openbaar onderwijs dan niet mogen vullen met een nationalistische, een conservatieve of een technocratische visie? Wie de vrijheid van ouders relatieveert wanneer de eigen overtuiging bestuurlijk overheersend is, heeft weinig verweer wanneer de macht wisselt.

Kinderen van de staat

Dat is geen pleidooi om kinderen af te sluiten van de samenleving. Ze moeten leren dat anderen anders kunnen denken. Zij moeten argumenten leren wegen en de wereld leren kennen. Maar vorming is iets anders dan vrijblijvende

OVER OPINIE

De lengte van een opinieartikel bedraagt 550 of 850 woorden. Ook kunnen abonnees door een ingezonden brief reageren op de redactionele inhoud van het RD. Inzendingen (max. 250 woorden) moeten zijn voorzien van naam en adres van de schrijver. Er kan niet worden gereageerd op Opgemerkt, Kerkelijke Pers, Quotes uit de kerk, meditatie en boekrecensies. De redactie behoudt zich het recht voor inzendingen (zonder overleg) te redigeren en/of in te korten of zonder opgave van reden te weigeren. Plaatsing van artikelen of brieven betekent niet dat de redactie ermee instemt. De schrijver geeft aan Erdee Media Groep een niet-exclusieve licentie om zijn inzending vast te leggen, te verveelvoudigen en te verspreiden, in welke vorm ook.

Coördinatie:
Wim Lemstra en August Moens

E-mailadres Opinieartikelen:
opinie@rd.nl

E-mailadres Opgemerkt:
hoofdredactie@rd.nl

kennismaking of achteloze relativering. Een overtuiging leer je niet werkelijk kennen wanneer zij slechts wordt gepresenteerd als één optie naast vele andere, waarover de school uiteindelijk niets mag of wil zeggen. Natuurlijk moet een kind naarmate het ouder wordt die overtuiging ook leren beproeven. Maar dat kan pas als het eerst werkelijk in een overtuiging is gevormd.

Als een kind op school steeds hoort dat religie een privézaak is, dat er geen waarheid bestaat over de zin van het bestaan en dat ieder zelf moet bepalen wat hij waar vindt, zal het religie en overtuiging al snel maatschappelijk overbodig achten. Daarmee komt juist datgene buiten beeld wat ouders het meest aan het hart ligt: de reden om te leven, te leren en lief te hebben.

En als de "kinderen van ouders" eenmaal "kinderen van de staat" worden, zal juist het kind verlies lijden. Want de staat kan regels stellen, toetsen afnemen, inspecteren en rapporteren. Maar hij kan een kind niet liefhebben zoals een vader of moeder dat kan. Dat is niet alleen erg voor die gezinnen, maar ook voor de samenleving als geheel. Want als wij, verstoken van werkelijke vrijheid van onderwijs (inclusief thuisonderwijs), onze kinderen

De seculiere en de liberale opdracht is nu juist dat de staat zich niet in de plaats van ouders stelt

niet meer weten te motiveren vanwege een diepgaande levenszin, hoe kan de maatschappij dan verwachten dat zij zich later inzetten voor elkaar?

Vrijheden zijn lastig

Dat betekent niet dat thuisonderwijs buiten elke norm moet staan. De vraag of kinderen voldoende leren, zich breed ontwikkelen en niet geïsoleerd raken, is legitiem. Maar toezicht moet dienstbaar zijn aan het kind én aan de vrijheid van ouders. Het mag niet uitlopen op een staatskeuring van geloofsovertuigingen. Wie thuisonderwijs wil afschaffen, moet daarom meer uitleggen dan dat toezicht lastig is. Vrijheden zijn vaak lastig. Juist daarom zijn het vrijheden.

De auteur is advocaat onderwijsrecht en bestuurder in het primair onderwijs.

COLUMN

Onze zoon is zendeling, net als u

Monica Nieuwenhuijse-Thijsen

Ook al ben ik een vrij zelfstandig persoon, toch vond ik het best wel spannend toen ik dit voorjaar in m'n uppie vanaf Amsterdam naar Wenen vloog, daar overstapte op de tien uur durende nachtvlucht naar Bangkok om ten slotte nog ruim anderhalf uur door te vliegen naar Chiang Mai in Thailand.

En toch ging ik, want als een moeder kan helpen in het zendingsgezin van haar oudste zoon, wijkten bezwaren voor verlangen. Ik maakte mij reisvaardig, trok oranje schoenen aan en ging onder mijn paspoortnaam op pad.

De reis van Hendrika C.M. Thijsen verliep prima. Ik was zowaar een beetje trots op mezelf. In Bangkok ontmoette ik een vrouw met natte reeënogen. Ze duwde haar mobiele telefoon in mijn handen. Op het oplichtende scherm een bezorgd kijkende man. „Please, help. My wife can not speak English...” Ik loodste haar naar de juiste incheckbalie en moest opschieten om mijn vlucht te halen.

Op het vliegveld van Chiang Mai aangekomen, appte ik onze Hugo dat ik was geland. Door een waas van opkomende tranen – we hadden elkaar al een tijd niet in levenden lijve gezien – zag ik ze even later staan: mijn zoon, schoondochter Maryse met baby Mozes in de draagzak en de drie andere kleinkinderen. Die keken een beetje dromerig om zich heen. Hun was verteld dat ze ene mevrouw Hendrika met oranje schoenen gingen ophalen.

Ze keken op toen ik op hen afliep. Hun ogen werden groot, nog groter, en toen gilden ze: „Oma!” Daarna hoorde je alleen nog gesnik en gesnotter en werd er geknuffeld dat het een lieve lust was.

Ruim twee weken draaide ik mee in het gezin. Ik hielp mee met home-schooling, elke dag zo'n drie uur lang. Een absolute uitdaging met twee wiebelende kids, een kleuter die zijn eerste opdrachten krijgt en een dreumes die rondribbelt.

Mijn respect voor onze zoon en onze schoondochter groeide elke dag. Vooral toen ik Hugo en Maryse volgde op hun taalstudie. Hoe zeg je: „Onze zoon is zendeling?” vroeg ik Hugo. Hij zei het wel vier keer voor en ik brak er vijf keer mijn tong over. De onleesbare kronkels spreek je als volgt uit: Lükchây khxng reã pën mich chan nãri.

Thais is een toontaal. Het alfabet heeft maar liefst 44 medeklinkers en 32 klinkers. zegebruikentrouwensookgeenspatieshoofdletterslidwoorden-

puntenkommas. Ieder woord kan op vijf verschillende manieren uitgesproken worden: hoog, laag, vlak, rijzend of dalend. Afhankelijk van de toon kan het woordje "maa", bijvoorbeeld paard, komen of hond betekenen. Ik heb nu al medelijden met Thaise jongens die de baard in de keel krijgen.

Hugo kan inmiddels Bijbelverhalen in eenvoudig Thais vertellen en studeert volhardend door. Ook de boeddhist die trouw zijn offergaven neerlegt in de geesthuisjes, moet gewezen worden op hét Offerlam dat de zonden van de wereld wegneemt. Na de zomer is het fulltime deel van de taal- en cultuurstudie afgerond en hoopt het gezin te verhuizen. Dan begint het echte 'werk'. En dat is er genoeg in het immens grote land van circa 71,5 miljoen inwoners, van wie slechts 0,7 procent christen is.

De ark werd gebouwd door een amateur en de Titanic door professionals

Maar ze zullen komen! De verspreiding van het Evangelie zal ook in Thailand vrucht dragen. Op Patmos zag Johannes een ontelbaar grote schare, uit alle natie en geslachten en volken en talen, staande voor de troon en voor het Lam...

Onze zoon is zendeling. In principe is iedere gelovige dit. Ergens, boven de uitgang van een kerkgebouw, hangt de tekst: "U betreedt nu het zendingsveld". Helemaal waar. Niet voor niets wordt gezegd: een kerk die niet werft, sterft.

Misschien verlangt u of jij al langer om gehoor te geven aan de opdracht van Christus: Ga heen in de gehele wereld en predik het Evangelie aan alle creaturen. Een tip van Hugo en Maryse: zoek biddend contact met een zendingsorganisatie en vraag een gesprek aan.

Nog te veel aarzeling? Maar de velden zijn wit om te oogsten. Wat zegt u? Niet bekwaam? Vergeet niet dat de ark gebouwd werd door een amateur en de Titanic door professionals.

Monica Nieuwenhuijse-Thijsen is auteur en spreker.